

PLAN DZIAŁANIA KT 280 ds. Jakości Powietrza

STRESZCZENIE

Komitet Techniczny 280 ds. Jakości Powietrza zajmuje się następującymi zagadnieniami:

- manualnymi i automatycznymi metodami analizy zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym oraz w gazach odlotowych ze stacjonarnych źródeł emisji,
- pobieraniem próbek do analizy,
- oceną wyników analiz,
- terminologią.

Zanieczyszczenia powietrza mogą pochodzić ze źródeł naturalnych (pożary lasów, rozkład organizmów żywych) lub antropogenicznych, czyli wynikających z działalności człowieka (transport, motoryzacja, procesy przemysłowe).

Oceny jakości powietrza i obserwacje zmian ilości zanieczyszczeń powietrza wykonywane są w Polsce w sposób ciągły i okresowy, w tzw. strefach, stanowiących aglomeracje o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy lub obejmujących obszar jednego lub kilku powiatów położonych w granicach jednego województwa. Ocena wykonywana jest w odniesieniu do przyjętych standardów jakości powietrza, czyli poziomów dopuszczalnych stężeń substancji chemicznych. Prowadzone pomiary mają również na celu ocenę ryzyka przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń substancji w powietrzu, w pobliżu stacjonarnego źródła emisji. Nawet tylko krótkotrwałe przekroczenie tych poziomów może powodować zagrożenie dla zdrowia ludzi. Dotyczy to np. ditlenku siarki, ditlenku azotu, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz ozonu.

W projekcie rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza rozszerzono wymagania w zakresie pyłu PM2,5. Ma to związek z dyrektywą 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystego powietrza dla Europy. Zgodnie z wymaganiami wyżej wymienionej dyrektywy, do dnia 1 stycznia 2015 roku ma być osiągnięty poziom dopuszczalny dla pyłu zawieszonego PM2,5.

Oceny poziomów stężenia substancji w powietrzu na danym obszarze wykonują Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska (WIOŚ) oraz inne jednostki (laboratoria badawcze) wskazane przez WIOŚ. Wyniki przekazywane są marszałkowi danego województwa, który w przypadkach niedotrzymania odpowiednich standardów jakości powietrza na danym obszarze jest zobowiązany do podejmowania działań zapobiegawczych i naprawczych.

Wyniki badań, w postaci monitoringu jakości powietrza na obszarze całego kraju, przekazywane są sukcesywnie do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) i prezentowane są na stronie internetowej Inspektoratu.

Prace normalizacyjne związane z opracowywaniem manualnych i automatycznych metod badania jakości powietrza przyczyniają się do polepszenia jakości powietrza atmosferycznego, utrzymania standardów jakości powietrza w parkach narodowych i uzdrowiskach, poprawy stanu zdrowia mieszkańców zwłaszcza stref, w których znajdują się stacjonarne źródła emisji, co z kolei obniża koszty leczenia. Rozwój normalizacji w zakresie metod badawczych dotyczących oceny jakości powietrza zapewni laboratoriom wykonującym te badania dostęp do metod i procedur analitycznych bardziej efektywnych, dokładniejszych i zautomatyzowanych.

Produkty działalności KT 280 w postaci Polskich Norm są podstawą analiz zanieczyszczeń środowiska w czasie realizacji programów ochrony powietrza, wykonywanych przez wszystkie Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, Wojewódzkie Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne, laboratoria przyzakładowe (pomiar emisji ze źródeł stacjonarnych), laboratoria prywatne specjalizujące się w oznaczaniu określonych substancji w powietrzu. Polskie Normy dotyczące jakości powietrza są powszechnie stosowane w laboratoriach akredytowanych.

Komitet uczestniczy w pracach europejskich i międzynarodowych, mając na uwadze wspieranie konkurencyjności polskich producentów.

1 ŚRODOWISKO BIZNESOWE KT 280

1.1 Opis środowiska biznesowego

Na działalność gospodarczą objętą zakresem KT znaczący wpływ mają następujące uwarunkowania polityczne, gospodarcze, techniczne, prawne, społeczne i/lub aspekty regionalne/międzynarodowe:

Metody badań opracowywane przez KT 280 są podstawą prac użytkowych i badawczych wykonywanych przez laboratoria Wojewódzkich Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska i laboratoria przyzakładowe lub prywatne. Monitoringiem jakości powietrza od wielu lat zajmuje się Instytut Ochrony Środowiska. Metody opracowane w KT 280 są podstawą prac badawczych w ramach dużych programów ochrony powietrza. Badania te dotyczą np. ditlenku siarki, ditlenku azotu, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz ozonu. Ostatnio szczególnym zainteresowaniem cieszą się metody dotyczące oznaczania pyłu zawieszonego PM 10 i PM 2,5.

Laboratorium badawcze wykonujące pomiary jakości powietrza powinno spełniać wymagania akredytacyjne określone między innymi w:

PN-EN ISO/IEC 17025:2005 *Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących oraz w*

PKN-CEN/TS 15675:2009 Jakość powietrza – Pomiarzy ze źródeł stacjonarnych – Pomiarzy okresowe.

Laboratoria, w których wykonuje się okresowe pomiary emisji ze źródeł stacjonarnych przy użyciu automatycznych systemów pomiarowych, są zobowiązane do wzorcowania automatycznych układów pomiarowych (AMS) oraz do prowadzenia corocznych terenowych badań kontrolnych AMS w celu oceny zgodności. Stosuje się do tego podstawowe w tym zakresie Polskie Normy, takie jak:

PN-EN 14181:2010 Emisja ze źródeł stacjonarnych – Zapewnienie jakości automatycznych systemów pomiarowych;

PN-EN 15259:2011 Jakość powietrza – Pomiarzy emisji ze źródeł stacjonarnych – Wymagania dotyczące odcinków pomiarowych i miejsc pomiaru, celu i planu pomiaru oraz sprawozdania z pomiaru

Dużym zainteresowaniem cieszą się także inne normy opracowane w KT 280:

PN-EN 13284-1:2007 Emisja ze źródeł stacjonarnych – Oznaczanie masowego stężenia pyłu w zakresie niskich wartości – Część 1: Manualna metoda grawimetryczna

PN-EN 14662-5:2010 Jakość powietrza atmosferycznego – Standardowa metoda pomiaru stężeń benzenu – Część 5: Dyfuzyjne pobieranie próbek, desorpcja rozpuszczalnikiem i analiza metodą chromatografii gazowej

PN-EN 14902:2010 Jakość powietrza atmosferycznego – Standardowa metoda oznaczania Pb, Cd, As i Ni we frakcji PM10 pyłu zawieszonego

PN-ISO 10396:2001 Emisja ze źródeł stacjonarnych – Pobieranie próbek do automatycznego pomiaru stężenia składników gazowych

PN-EN 1911:2001 Emisja ze źródeł stacjonarnych – Oznaczanie stężenia masowego chlorków gazowych wyrażonych jako HCl – Standardowa metoda odniesienia

Opracowywane w KT 280 projekty norm opiniuje Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Zdrowia, GIOŚ i Ministerstwo Gospodarki.

Podstawy prawne dotyczące pomiarów zanieczyszczeń obecnych w powietrzu, jak i emisji do powietrza, porządkują następujące Rozporządzenia Ministra Środowiska:

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2008 nr 47 poz. 281)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 marca 2008 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2008 nr 52 poz. 310)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. 2009 nr 5 poz. 31)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru formularza raportu oraz sposobu jego wprowadzania do Krajowej bazy o emisjach gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. 2011 nr 3 poz. 4)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2010 nr 16 poz. 87)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. 2008 nr 216 poz. 1377)

a także

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 kwietnia 2011 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. 2011 nr 95 poz. 558)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. 2008 nr 206 poz. 1291) – bardzo silnie merytorycznie związane z normami (dotyczącymi metod pomiarowych), wprost je przywołujące.

Obecnie w opiniowaniu jest projekt rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza, w którym rozszerzono wymagania w zakresie pyłu PM_{2,5}. Ma to związek z dyrektywą 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystego powietrza dla Europy. Zgodnie z wymaganiami wyżej wymienionej dyrektywy, do dnia 1 stycznia 2015 roku ma być osiągnięty poziom dopuszczalny dla pyłu zawieszonego PM_{2,5}.

Komitet Techniczny 280 współpracuje z komitetem CEN/TC 264 *Air quality*, w zakresie opracowywania Norm Europejskich oraz komitetem ISO/TC 146 *Air quality*, w zakresie opracowywania Norm Międzynarodowych.

1.2 Wskaźniki ilościowe dotyczące środowiska biznesowego

Poniższe wskaźniki ilościowe opisują środowisko biznesowe, w celu wsparcia działań KT poprzez zapewnienie niezbędnych danych:

Głównym źródłem finansowania projektów dotyczących jakości powietrza są środki finansowe z budżetu państwa, przyznawane do tej pory przez Ministerstwo Finansów. W najbliższej przyszłości KT ma zamiar podjąć inicjatywę, zmierzającą do pozyskania środków z Ministerstwa Środowiska na prace dotyczące zwłaszcza pomiarów automatycznych, a także na bardzo istotne obecnie tematy dotyczące pomiarów pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, ponieważ po wejściu w życie nowych przepisów z zakresu ochrony powietrza, przenoszących

wymagania dyrektywy 2008/50/WE, zostaną ustalone nowe kryteria oceny jakości powietrza pod kątem pyłu drobnego PM_{2,5}.

Zainteresowanie normami z zakresu jakości powietrza jest duże. Wiąże się to z tym, że Minister Środowiska wydał wiele rozporządzeń wymuszających, np. na przedsiębiorcach, zapewnienie stałej kontroli emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego. I tak, art. 1 pkt 47 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 88, poz. 587) z dniem 1 stycznia 2008 r. art. 147a ustawy Prawo ochrony środowiska otrzymał brzmienie:

"Prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani zapewnić wykonanie pomiarów wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska przez akredytowane laboratorium w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2087, z późn. zm.) w zakresie badań, do których wykonywania są obowiązani".

Od powyższej reguły wprowadzono wyjątek zawarty w art. 147a ust. 1a ustawy Prawo ochrony środowiska, w brzmieniu nadanym w art. 1 pkt 47 lit. b ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. (Dz. U. Nr 88, poz. 587), zgodnie z którym "prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia, posiadający certyfikat systemu zarządzania jakością, mogą wykonywać pomiary wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska, do których wykonywania są obowiązani, we własnym laboratorium, pod warunkiem, że laboratorium to jest również objęte systemem zarządzania jakością."

Realizowane są kolejne programy ochrony środowiska w tym ochrony powietrza, które finansowane są przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Obecnie w trakcie opiniowania jest 8 projektów Norm Europejskich. W przyszłości Komitet Techniczny 280 planuje tłumaczenia tych Norm Europejskich, jeżeli uda się pozyskać odpowiednie środki finansowe.

2 OCZEKIWANE KORZYŚCI Z REALIZACJI PRAC KT 280

Dzięki dalszym pracom nad normami z zakresu tematycznego KT 280 będzie można odnieść następujące korzyści:

- opracowanie metod badania jakości powietrza (manualnych i automatycznych) przyczyniające się do polepszenia jakości powietrza atmosferycznego;
- możliwość stałej informacji na temat stanu jakości powietrza w Polsce, która jest dostępna na stronach internetowych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska;
- utrzymanie standardów jakości powietrza w parkach narodowych i uzdrowiskach;
- poprawę stanu zdrowia mieszkańców, zwłaszcza stref, w których znajdują się stacjonarne źródła emisji, co z kolei obniża koszty leczenia;

- zapewnienie laboratoriom wykonującym analizy środowiskowe metod analitycznych bardziej efektywnych, dokładniejszych i zautomatyzowanych wraz z procedurami wykonywania takich pomiarów;
- obniżenie kosztów wykonywania analiz;
- rozwój firm zaopatrujących laboratoria w meble, aparaturę i odczynniki.

3 CZŁONKOSTWO W KT

Każdy podmiot krajowy zainteresowany daną tematyką ma prawo zgłosić chęć uczestnictwa w KT i po spełnieniu wymogów proceduralnych (procedura Z2-P3 w powiązaniu z Z2-P1) stać się członkiem KT. Każdy członek KT realizuje zadania KT poprzez swoich reprezentantów.

Aktualny skład KT jest podany na stronie www.pkn.pl, w Wykazie OT.

4 CELE KT I STRATEGIA ICH REALIZACJI

4.1 Cele KT

- terminowa (zgodna z przyjętymi harmonogramami) realizacja wszystkich prac ujętych w Programie prac normalizacyjnych KT (prPN-prEN, prPN-EN);
- możliwie jak najszybsze opracowanie projektu Polskiej Normy własnej, która będzie zamówiona w PKN przez firmę, która jest członkiem KT 280.
- zwiększenie udziału polskich ekspertów w pracach CEN/TC 264.

4.2 Strategia ustalona do osiągnięcia celów KT

- aktywne uczestnictwo w głosowaniach wszystkich członków KT;
- aktywne uczestnictwo w pracach i posiedzeniach KT wszystkich członków;
- uczestnictwo w pracach komitetów technicznych europejskich;
- wyznaczenie priorytetów przy ustalaniu Programu prac normalizacyjnych KT;
- aktywne poszukiwanie źródeł finansowania tłumaczeń;
- aktywne poszukiwanie wykonawców prac normalizacyjnych;
- aktywny udział w powstawaniu Norm Europejskich,

4.3 Aspekty środowiskowe

Tematyka działalności KT 280 jest bezpośrednio związana ze sprawami środowiska, zwłaszcza z jego ochroną – ochrona jakości powietrza. Prace normalizacyjne związane z opracowaniem metod badania jakości powietrza (manualne i automatyczne) przyczyniają się do polepszenia jakości powietrza atmosferycznego, utrzymania standardów jakości powietrza w parkach narodowych i uzdrowiskach. Opracowywanie procedur analitycznych z uwzględnieniem zasad „zielonej chemii”, w tym z zastosowaniem odczynników o mniejszej szkodliwości dla zdrowia człowieka i dla środowiska (emisja i ścieki) również jest ważnym aspektem działalności KT 280.

5 CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA REALIZACJĘ PROGRAMU PRAC KT I WPROWADZANIE NOWYCH TN DO PROGRAMU PRAC

Każdy zainteresowany ma możliwość zgłaszania tematów normalizacyjnych (TN) wypełniając Karty nowego tematu (KNT) lub Karty propozycji tematu normalizacyjnego (KPT).

Każdy zgłoszony TN jest wprowadzany do programu KT. KT decyduje o kontynuacji lub zaniechaniu tematu normalizacyjnego.

W programie prac prezentowane są wszystkie TN będące aktualnie w opracowaniu.

Program prac KT znajduje się na stronie www.pkn.pl, w Wykazie OT, po wybraniu numeru właściwego KT.

Drugi element numeru tematu normalizacyjnego wskazuje numer Podkomitetu Technicznego opracowującego temat, np. numer tematu normalizacyjnego XXX.1.XXXX oznacza wykonywanie w KT XXX PK 1 (Podkomitecie Technicznym nr 1 Komitetu Technicznego XXX). Jeżeli drugi element przyjmuje wartość zero oznacza to, że TN jest opracowywany w KT.

Czynnikami mogącymi wpływać na terminowe wykonywanie prowadzonych prac normalizacyjnych oraz na wprowadzanie do programu prac nowych tematów normalizacyjnych są m. in.:

- problemy techniczne, związane z PZN, które mogą wpływać na terminowość głosowań;
- brak środków finansowych na opracowanie danej PN (w przypadku tłumaczeń);
- trudności w znalezieniu wykonawcy danej normy;
- kwestie prawne uniemożliwiające dalsze prowadzenie prac nad normą (np. wykryta sprzeczność z obowiązującymi w danej dziedzinie przepisami prawa).

6 WYKAZ PROPOZYCJI TEMATÓW NORMALIZACYJNYCH, DLA KTÓRYCH KT PRZEVIDUJE POZYSKANIE ZAMAWIAJĄCYCH W RAMACH PRAC NA ZAMÓWIENIE

Komitet Techniczny nr 280 planuje systematyczne wprowadzanie do zbioru Polskich Norm tłumaczeń norm przyjętych w języku oryginału, np.:

EN 14211:2013 Powietrze atmosferyczne – Standardowa metoda pomiaru stężenia ditlenku azotu i tlenku azotu za pomocą chemiluminescencji

PN-EN 14212:2013 Powietrze atmosferyczne – Standardowa metoda pomiaru stężenia ditlenku siarki za pomocą fluorescencji w nadfiolecie

PN-EN 14625:2013 Powietrze atmosferyczne – Standardowa metoda pomiaru stężenia ozonu z wykorzystaniem fotometrii w nadfiolecie

PN-EN 14626:2013 *Powietrze atmosferyczne – Standardowa metoda pomiaru stężenia tlenku węgla za pomocą niedispersyjnej spektroskopii w podczerwieni* oraz (po zakończeniu prac nad projektem):

prPN-EN 14662-3 *Ambient air – Standard method for the measurement of benzene concentrations – Part 3: Automated pumped sampling with in situ gas chromatography*